

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

Ухвалено
Вченою радою
юридичного факультету
Протокол № 4 від «27» 11 2025 р.
Голова ради

Тетяна КОЛОМОЄЦЬ

Затверджено
Вченою радою ЗНУ
Протокол № 7 від «29» 11 2025 р.
Заступник голови Вченої ради

Олександр БОНДАР

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Спеціальність 081 Право
Освітньо-професійна програма «Право»
Галузі знань 08 Право
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Форма здобуття освіти: денна / заочна

Запоріжжя
2025

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
Структура атестаційного екзамену	3
Порядок та етапи проведення атестаційного екзамену	4
II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	7
III. ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	9
Конституційне право	9
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право	12
Цивільне право	14
Цивільне процесуальне право	21
Кримінальне право	23
Кримінальне процесуальне право	33
Міжнародне публічне право	35
Міжнародний захист прав людини	39
IV. ЗРАЗОК ЗАВДАННЯ ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	42
V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	50

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний екзамен є формою атестації здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра передбачений стандартом вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право, освітньо-професійною програмою «Право».

Атестація здійснюється шляхом оцінювання рівня досягнення здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання, сформованості програмних компетентностей, їх відповідність стандарту вищої освіти спеціальності 081 Право та освітньо-професійній програмі «Право». За результатами атестаційного екзамену здобувачам вищої освіти присвоюється ступень вищої освіти бакалавр; освітня кваліфікація – бакалавр права.

У процесі атестації визначається здатність здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми з питань професійної діяльності у галузі права.

Структура атестаційного екзамену

Під час атестаційного екзамену здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень сформованості компетентностей та досягнення програмних результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 081 Право та освітньо-професійною програмою «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, таких як:

- РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
- РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
- РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.
- РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
- РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
- РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
- РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
- РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.
- РН 11. Мати базові навички риторики.
- РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
- РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях..

З метою забезпечення повного та ґрунтовного оцінювання рівня науково-теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти, програма атестаційного екзамену як комплексна перевірка сформованості програмних компетентностей, досягнення здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання, зі спеціальності 081 Право за освітньо-професійною програмою «Право» для бакалаврського рівня вищої освіти охоплює освітні компоненти з циклу професійної підготовки спеціальності, такі як:

- Конституційне право;
- Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право;
- Цивільне право;
- Цивільне процесуальне право;
- Кримінальне право;
- Кримінальне процесуальне право;
- Міжнародне публічне право;
- Міжнародний захист прав людини.

Порядок та етапи та проведення атестаційного екзамену

Атестація здобувачів вищої освіти проводиться екзаменаційною комісією відповідно до графіка освітнього процесу, затвердженого розкладу проведення атестації. Для організації та проведення атестаційного *екзамену* використовується система електронного забезпечення навчання ЗНУ (далі – СЕЗН ЗНУ) на платформі Moodle.

Екзаменаційний білет атестаційного екзамену зі спеціальності 081 «Право» складається з двох блоків завдань:

- теоретичний блок – 2 теоретичних тестових модулів;
- практичний блок – 2 практичні ситуаційні задачі (кейси)

Теоретичний блок включає:

1. Перший теоретичний тестовий модуль передбачає відповіді на 20 тестів з дисциплін циклу професійної підготовки спеціальності: «Конституційне право», «Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право», «Цивільне право», «Цивільне процесуальне право»;

2. Другий теоретичний тестовий модуль передбачає відповіді на 20 тестів з дисциплін циклу професійної підготовки спеціальності: «Кримінальне право»; «Кримінальне процесуальне право»; «Міжнародне публічне право»; «Міжнародний захист прав людини»;

Практичний блок включає:

1. Перше практичне завдання передбачає вирішення здобувачами практичної ситуаційної задачі (кейсу) з таких дисциплін циклу професійної підготовки спеціальності: Конституційне право; Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право; Цивільне право; Цивільне процесуальне право).
2. Друге практичне завдання вирішення здобувачами практичної ситуаційної задачі (кейсу) з таких дисциплін циклу професійної підготовки спеціальності: Кримінальне право; Кримінальне процесуальне право; Міжнародне публічне право; Міжнародний захист прав людини.

У СЕЗН ЗНУ на сторінці «Атестаційний екзамен 081 Право (бакалавр)» (<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16728>), розміщуються: актуальна інформація щодо атестації – розклад атестації, умови проходження (дистанційні платформи, способи підключення до них, послідовність виконання завдань, час, що відводиться на їх виконання тощо); інформація щодо електронної пошти, телефону, відповідного месенджера секретаря екзаменаційної комісії, до якого здобувач освіти може звернутися за консультацією щодо формату проведення атестації, технічних питань або у разі появи будь-яких непередбачених обставин; програма атестаційного екзамену.

Проведення атестаційного екзамену відбувається з урахування безпекової ситуації прифронтового регіону з використанням технологій дистанційного навчання (СЕЗН ЗНУ) та програми для організації відеоконференцій Zoom (або Google Meet) із забезпеченням надійної автентифікації здобувачів освіти, обов'язкового увімкнення камер усіма здобувачами освіти та здійснення повної відеофіксації процесу екзамену, яку забезпечує секретар екзаменаційної комісії.

Не пізніше, ніж за п'ять робочих днів до проведення атестаційного екзамену, секретар повідомляє здобувачів вищої освіти про час проведення екзамену, надсилає їм покликання, ідентифікатор та пароль відеоконференції. У визначений розкладом час початку атестаційного екзамену секретар екзаменаційної комісії розпочинає відеоконференцію, долучає до неї членів екзаменаційної комісії та здобувачів вищої освіти, допущених до атестаційного екзамену, здійснює автентифікацію її учасників (в т.ч. з обов'язковим пред'явленням документа, що посвідчує особу). Розподіл екзаменаційних завдань здійснюється із застосуванням сервісу для генерації випадкових чисел.

Атестаційний екзамен проводиться з використанням СЕЗН ЗНУ на базі MOODLE та/або через такі сервіси організації відеоконференцій – ZOOM (або Google Meet) (<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16728>).

Атестаційний екзамен має такі етапи:

- Перший етап. Здобувач ступеня вищої освіти проходить ідентифікацію вийшовши на зв'язок в ZOOM (або Google Meet) – платформах. Після ідентифікації, використовуючи свій логін та пароль, входить в систему СЕЗН ЗНУ на базі MOODLE та обирає у вкладці «Мої курси» «Атестаційний екзамен 081 Право (бакалавр)» (<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16728>). Ідентифікація здобувача забезпечується автоматично, адже кожен із них є авторизованим користувачем системи Moodle та може проходити тестування лише під своїм логіном та паролем.
- Другий етап. У відкритому вікні атестаційного екзамену здобувач вищої освіти обирає розділ «Теоретичний тестовий модуль №1» <https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=658460> та виконує його відповідно до встановленого регламенту. На тест виділяється 1 спроба загальним часом 20 хвилин (20 тестів, по 1 хв. на кожен). Після проходження тесту необхідно завершити спробу та перейти до головного вікна атестаційного екзамену.
- Третій етап. Здобувач обирає розділ «Теоретичний тестовий модуль №2» <https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=712003> та виконує його відповідно до встановленого регламенту. На тест виділяється 1 спроба загальним часом 20 хвилин (20 тестів, по 1 хв. на кожен). Після проходження тесту необхідно завершити спробу та перейти до головного вікна атестаційного екзамену.
- Четвертий етап. Здобувач вищої освіти обирає розділ «Атестаційний екзаменаційний кейс №1» <https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=658461> і виконує 1 практичне завдання. Обрання практичної ситуаційної задачі (кейсу) здійснюється із застосуванням сервісу для генерації випадкових чисел. Ситуаційна задача (кейс) формується у тестовому форматі «есе» з можливістю введення розгорнутої письмової відповіді. Для розв'язання кожної ситуаційної задачі (кейсу) надається 20 хвилин, після чого необхідно завершити спробу та перейти до головного вікна атестаційного екзамену.
- П'ятий етап. Здобувач вищої освіти обирає розділ «Атестаційний екзаменаційний кейс №2» <https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=712005> і виконує 1 практичне завдання. Обрання практичної ситуаційної задачі (кейсу) здійснюється із застосуванням сервісу для генерації випадкових чисел. Ситуаційна задача (кейс) формується у тестовому форматі «есе» з можливістю введення розгорнутої письмової відповіді. Для розв'язання кожної ситуаційної задачі (кейсу) надається 20 хвилин, після чого необхідно завершити спробу.
- Шостий етап. Здобувач вищої освіти виходить на зв'язок в ZOOM (або Google Meet) – платформах для онлайн-зустрічі з екзаменаційною комісією,

надає пояснення щодо розв'язання практичних завдань та відповідає на уточнюючі запитання.

- Результати атестаційного екзамену голова екзаменаційної комісії оголошує після їх обговорення членами комісії та вносить до протоколу засідання відповідно до встановленого порядку. Після завершення ієрархічної етапності атестаційного екзамену здобувач очікує 1 годину та отримує оцінку у журнал системи СЕЗН ЗНУ, а також на Viber (WhatsApp).

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка атестаційного екзамену формується з оцінок за кожне з питань атестаційного екзамену. Загальна оцінка за підсумкову атестацію здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра визначається як сума балів, отриманих за відповіді на питання екзаменаційного білету, за які здобувач отримує 100 балів:

<i>№ п/п</i>	<i>Дисципліни</i>	<i>Оцінювання</i>	<i>Всього</i>
Тестовий модуль №1 у білеті	«Конституційне право» «Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право» «Цивільне право» «Цивільне процесуальне право»	20 балів	100 балів
Тестовий модуль №2 у білеті	«Кримінальне право» «Кримінальне процесуальне право» «Міжнародне публічне право» «Міжнародний захист прав людини»	20 балів	
Атестаційний екзаменаційний кейс №1 у білеті	«Конституційне право» «Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право» «Цивільне право» «Цивільне процесуальне право»	30 балів	
Атестаційний екзаменаційний кейс №2 у білеті	«Кримінальне право» «Кримінальне процесуальне право» «Міжнародне публічне право» «Міжнародний захист прав людини»	30 балів	

Оцінювання рівня знань здобувачів під час атестаційного екзамену здійснюється за такими критеріями:

Критерії оцінювання теоретичних тестових завдань:

Оцінювання першого і другого блоку завдань у формі тестів здійснюється у діапазоні від 0 до 20 балів.

Тестові завдання оцінюються у такий спосіб – кожна правильна відповідь на одне тестове питання оцінюється в 1 бал (максимально за два блоки по 20 балів = 40 балів).

Критерії оцінювання практичних завдань у формі екзаменаційних кейсів

Оцінювання практичного завдання екзаменаційного білета, яке виконується у формі кейсового завдання, здійснюється у діапазоні від 1 до 30 балів (за один кейс).

26-30 балів

Виставляється за повне розуміння змісту кейсу, вміння комплексно та правильно застосовувати набуті теоретичні знання і практичні навички у сфері права, логічність і обґрунтованість висновків. Допускаються поодинокі несуттєві неточності, які не впливають на правильність прийнятого рішення.

16-25 балів

Виставляється за достатній рівень розуміння кейсу та вміння практично застосовувати знання у сфері правничої діяльності. Допускається 1-3 неточності у викладі матеріалу або формулюванні висновків, які не впливають на загальну правильність рішення. Загальний рівень виконання – добрий.

10-15 балів

Передбачає часткове розуміння змісту кейсу та здатність застосовувати знання з окремих галузей права. Допускаються 1-2 помилки у використанні понятійного апарату, наявні неточності в узагальненнях і висновках, що знижують якість виконаного завдання, але не спотворюють його суті.

5-9 балів

Виставляється у разі часткового та фрагментарного виконання завдання, наявності помилок у застосуванні норм права, недостатнього обґрунтування висновків. Здобувач частково володіє знаннями щодо особливостей окремих галузей права.

1-4 бали

Виставляється у разі невиконання основного змісту завдання, відсутності або необґрунтованості висновків, незнання або неправильного застосування норм права.

Максимальна кількість балів за практичний блок ((два атестаційні екзаменаційні кейси) = 30 балів × 2 = 40 балів).

Загальне оцінювання результатів атестаційного екзамену:

Оцінка атестаційного екзамену виставляється за національною та європейськими шкалами за такою системою:

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
		Екзамен
A	90 -100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	85 - 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 - 84 (добре)	
D	70 - 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 - 69 (достатньо)	
Fx / F	35-59/1-34 (незадовільно)	2 (незадовільно)

III. ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

1.1. Конституційне право як основа національного права.

Принципи конституційного права. Людська гідність. Свобода. Рівність і заборона дискримінації. Народний суверенітет. Республіканізм. Система джерел конституційного права. Конституційні засади співвідношення національного та міжнародного права. Доктрина дружнього ставлення до міжнародного права.

1.2. Юридична сила конституції.

Сутність конституції. Установча природа конституції. Юридичні властивості конституції. Верховенство конституції. Пряма дія конституційних норм. Стабільність конституції. Горизонтальний ефект конституції. Функції конституції. Реалізація конституції. Загальна характеристика Конституції України. Порядок ухвалення й внесення змін до Конституції України.

1.3. Конституціоналізм та конституційний лад України.

Сутність конституціоналізму. Конституційний лад України та його засади. Конституційні засади державного суверенітету України. Принцип територіальної цілісності і недоторканності державних кордонів України. Незалежність України та процеси євроатлантичної і європейської інтеграції. Обмеження влади правом як засада конституційного ладу України. Конституційний принцип поділу державної влади. Система стримувань і противаг. Принцип верховенства права в системі засад конституційного ладу України. Основні елементи верховенства права.

1.4. Україна як демократична республіка: конституційні засади.

Сутність демократії. Пряма (безпосередня) та представницька демократія. Поняття, конституційно-правова регламентація та види референдумів в Україні. Всеукраїнський референдум за народною

ініціативою. Виборче право. Пасивне і активне виборче право, виборчі цензи. Принципи виборчого права. Основні виборчі системи. Особливості виборів Президента України. Особливості виборів народних депутатів України. Особливості місцевих виборів. Принцип республіканізму у структурі конституційного ладу України. Демократична підзвітність та підконтрольність публічної влади. Форми участі народу в управлінні державними справами. Сутність місцевого самоврядування. Конституційні гарантії місцевого самоврядування в Україні. Організаційно-правова та фінансово-економічна самостійність місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні. Загальна характеристика конституційного статусу органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні. Предмет відання територіальної громади. Компетенція органів місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування в містах зі спеціальним статусом.

1.5. Унітарність Української держави в системі засад конституційного ладу.

Принцип унітаризму та його закріплення в Конституції України. Поняття, система та принципи державно-територіального устрою України. Конституційний статус Автономної Республіки Крим у складі України як унітарної держави. Порядок ухвалення та внесення змін до Конституції Автономної Республіки Крим. Конституційний статус органів влади Автономної Республіки Крим. Предмет відання та повноваження органів влади Автономної Республіки Крим. Особливості юридичного статусу тимчасово окупованих територій України.

1.6. Конституційні засади функціонування національно-культурної сфери в Україні.

Конституційний статус української мови як державної. Правовий статус мов національних меншин та корінних народів. Особливості конституційного статусу національних меншин та корінних народів в Україні. Поняття національно-культурної автономії.

1.7. Конституція України та громадянське суспільство.

Конституційний принцип багатоманітності. Засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні: юридичні механізми. Доктрина “демократії, здатної себе захистити”. Поняття та основні види громадських об’єднань. Принципи створення та діяльності громадських об’єднань в Україні. Конституційний статус політичних партій. Порядок створення політичних партій. Принципи діяльності політичних партій. Заборона політичних партій в Україні. Держава і церква в Україні. Відділення церкви від держави. Принцип світської держави.

1.8. Конституційний статус особи в Україні.

Принципи конституційного статусу особи. Природа прав і свобод людини. Сутність прав і свобод людини. Негативні та позитивні обов’язки держави у сфері гарантування прав людини згідно з Конституцією України. Зміст та обсяг захисту особистих свобод: право на свободу думки й слова,

право на доступ до публічної інформації, захист персональних даних, свобода совісті, свобода пересування. Критерії обмеження прав. Політичні права та участь громадян у вирішенні питань суспільного значення. Свобода мирних зібрань, свобода об'єднань: обсяг захисту та критерії обмеження. Рівність доступу громадян до публічної служби. Економічні права: обсяг захисту та критерії обмеження. Право власності, заборона свавільного вилучення власності. Право на свободу підприємницької діяльності, обмеження монополізму і захист конкуренції. Право на працю та на гідну оплату праці. Соціальні права: зміст та гарантії. Право на соціальне забезпечення, право на охорону здоров'я, право на освіту. Конституційні обмеження у здійсненні конституційних прав та свобод людини в Україні. Критерії легітимності обмеження прав людини: трискладовий тест, значення принципу пропорційності. Особливі юридичні стани згідно з Конституцією України, умови і порядок введення та припинення дії. Особливості юридичного захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Загальна характеристика конституційних обов'язків людини та громадянина в Україні. Поняття та принципи громадянства України. Набуття громадянства України: підстави та умови. Обставини, що виключають прийняття до громадянства України. Припинення громадянства України. Конституційний статус іноземців та осіб без громадянства. Особливості конституційного статусу біженця.

1.9. Законодавча влада в Україні: конституційна характеристика.

Конституційна природа парламенту. Верховна Рада України як парламент: виборний, представницький, колегіальний, періодично-змінний, законодавчий орган. Функції Верховної Ради України: представницька, законодавча, контрольна. Роль парламенту у внесенні змін до Конституції України. Роль парламенту в формуванні інших органів державної влади. Конституційний склад і структура Верховної Ради України. Комітети, тимчасові слідчі та тимчасові спеціальні комісії парламенту. Повноважність та кворум у засіданнях Верховної Ради України. Предмет відання та повноваження Верховної Ради України. Предметна сфера закону. Парламентські процедури: установча, законодавча, процедури здійснення парламентського контролю. Політичне структурування Верховної Ради України. Парламентська фракція. Коаліція депутатських фракцій. Парламентські процедури: установча, законодавча, процедури здійснення парламентського контролю. Конституційний статус спеціалізованих органів парламентського контролю - Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Рахункової палати. Конституційний статус народного депутата України та юридичні гарантії його діяльності. Природа депутатського мандата. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень народного депутата України. Права народного депутата України.

1.10. Конституційний статус Президента України.

Президент України як глава держави. Роль та місце Президента України в системі органів державної влади. Представницький мандат Президента України. Порядок обрання та вимоги до кандидата на пост Президента

України. Порядок вступу на пост Президента України. Недоторканність Президента України. Підстави та порядок припинення повноважень Президента України. Процедура усунення Президента України з поста у порядку імпічменту. Повноваження Президента України. Акти Президента України. Контрасигнація актів Президента України. Конституційний статус Ради національної безпеки та оборони України. Роль Ради національної безпеки та оборони України у забезпеченні захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України.

1.11. Виконавча влада в Україні: конституційна характеристика.

Місце виконавчої влади в механізмі державної влади. Система органів виконавчої влади в Україні. Порядок формування і склад Кабінету Міністрів України. Демократична підзвітність і підконтрольність Кабінету Міністрів України. Солідарна відповідальність уряду та відповідальність міністрів. Предмет відання та повноваження Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України.

1.12. Судова влада в Україні.

Конституційні засади правосуддя. Система судів. Засади спеціалізації у системі судів. Конституційний статус судді. Гарантії незалежності суддів. Підстави та порядок припинення повноважень суддів і звільнення суддів. Конституційний статус Вищої ради правосуддя. Органи суддівського самоврядування. Конституційний статус прокуратури. Роль адвокатури в системі юридичного захисту прав людини.

1.13. Правовий захист Конституції.

Правовий захист Конституції: особливості української моделі. Поняття, види та моделі конституційного контролю. Предмет відання та повноваження Конституційного Суду України. Самообмеження юрисдикції Конституційного Суду України та доктрина політичного питання. Склад і порядок формування Конституційного Суду України. Структура та організація діяльності Конституційного Суду України. Суб'єкти та форми звернення до Конституційного Суду України. Конституційна скарга: поняття, критерії прийнятності, особливості розгляду. Поняття й характеристика стадій конституційного судочинства. Учасники конституційного провадження. Поняття та юридична природа актів Конституційного Суду України. Види, порядок ухвалення та виконання актів Конституційного Суду України. Особливості юридичної сили рішень Конституційного Суду України з конституційних скарг.

2. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

2.1. Адміністративне право як галузь публічного права.

Предмет адміністративного права. Відмежування адміністративного права від інших галузей права. Система адміністративного права (загальне і

особливе адміністративне право; інститути адміністративного права). Джерела адміністративного права. Принципи в адміністративному праві.

2.2. Суб'єкти адміністративного права.

Поняття та система суб'єктів публічного адміністрування. Правовий статус і система органів виконавчої влади. Правовий статус і види суб'єктів місцевого самоврядування. Приватна особа як суб'єкт адміністративного права. Окремі суб'єктивні публічні права та їх реалізація (право на участь в ухваленні рішень, право на звернення, право на доступ до публічної інформації). Особливості неурядової організації як суб'єкта адміністративного права. Засади правового статусу окремих видів неурядових організацій.

2.3. Інструменти публічного адміністрування.

Сутність та види інструментів публічного адміністрування. Нормативний акт як інструмент публічного адміністрування. Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування. Адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування. Адміністративний розсуд у публічному адмініструванні: поняття та умови застосування.

2.4. Адміністративна процедура. Адміністративні послуги.

Сутність та види адміністративної процедури. Принципи адміністративної процедури. Учасники адміністративної процедури. Стадії адміністративної процедури, їх зміст. Поняття, ознаки, види адміністративних послуг. Суб'єкти відносин надання адміністративних послуг. Порядок надання адміністративних послуг.

2.5. Захист прав приватної особи у сфері публічного адміністрування.

Інструменти захисту прав приватних осіб у сфері публічного адміністрування. Адміністративне оскарження. Інші інструменти захисту прав особи (перегляд рішення суб'єктом публічного адміністрування, який його ухвалив, за ініціативою особи; захист особи з ініціативи суб'єкта публічного адміністрування; відшкодування шкоди суб'єктом публічного адміністрування; адміністративна юстиція).

2.6. Службове право.

Правове регулювання публічної служби. Види публічної служби. Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування як основні різновиди публічної служби. Правовий статус державного службовця. Правовий статус службовця в органі місцевого самоврядування. Запобігання корупційним проявам у публічній службі.

2.7. Адміністративне деліктне право.

Адміністративне правопорушення (проступок) і адміністративна відповідальність. Законодавчі акти, що регулюють відносини адміністративної відповідальності. Юридичний склад адміністративного проступку (об'єкт, суб'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона). Особливості юридичного складу адміністративного проступку, зафіксованого в автоматичному режимі. Заходи адміністративної відповідальності. Система й види адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до

неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних проступків. Загальні правила накладення адміністративних стягнень. Провадження в справі про адміністративний проступок. Оскарження й перегляд постанови в справі про адміністративний проступок. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

2.8. Адміністративне судочинство в Україні.

Загальні положення адміністративного судочинства: завдання адміністративного судочинства; критерії, за якими суд оцінює правомірність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта публічного адміністрування; принципи адміністративного судочинства; правила предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції, наслідки їх недотримання (порушення); склад суду, відводи; учасники адміністративної справи, їх представники, інші учасники судового процесу; докази та доказування. Звернення до адміністративного суду. Розгляд адміністративних справ у порядку загального та спрощеного позовного провадження. Особливості розгляду типових та зразкових справ. Судові рішення в адміністративних справах. Звернення судового рішення до виконання. Судовий контроль за виконанням судового рішення. Перегляд судового рішення в адміністративній справі.

3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

3.1. Цивільне право в системі права України.

Поняття та предмет цивільного права як галузі права. Принципи цивільного права. Система цивільного права.

3.2. Джерела цивільного права України.

Цивільне законодавство України: поняття та структура. Договір як джерело цивільного права. Акти цивільного законодавства й договір. Звичай як джерело цивільного права. Звичаї ділового обороту. Міжнародні договори як джерела цивільного права С

3.3. Цивільні правовідносини.

Поняття та елементи цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

3.4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.

Поняття фізичної особи. Цивільна правоздатність фізичної особи. Цивільна дієздатність фізичної особи: поняття, види. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи недієздатною. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Визнання фізичної особи зниклою безвісті. Оголошення фізичної особи померлою. Опіка та піклування над фізичною особою.

3.5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.

Поняття та ознаки юридичної особи. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб. Порядок створення юридичної особи. Установчі документи юридичних осіб. Правосуб'єктність юридичної особи та порядок її

реалізації. Припинення юридичної особи. Підприємницькі товариства: поняття та види. Непідприємницькі товариства: поняття та види.

3.6. Об'єкти цивільних прав.

Поняття об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатність. Речі як об'єкти цивільних прав: поняття, класифікація. Гроші як об'єкти цивільних прав. Валютні цінності. Майно, майнові права. Підприємство як єдиний майновий комплекс. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин. Цінні папери як об'єкти цивільних прав. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав.

3.7. Правочини.

Поняття та види правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Форма правочину та правові наслідки її недодержання. Недійсні правочини, їх юридична природа та види. Загальні правові наслідки недійсності правочину. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину. Правові наслідки вчинення недійсних правочинів.

3.8. Представництво в цивільному праві.

Поняття та підстави представництва. Повноваження представника. Правові наслідки вчинення правочинів з перевищенням повноважень представником. Види представництва. Довіреність: поняття, види, форма. Припинення представництва за довіреністю.

3.9. Строки та терміни в цивільному праві. Позовна давність.

Поняття та види строків і термінів у цивільному праві. Способи визначення строків і термінів. Порядок обчислення строків. Поняття та види позовної давності. Початок перебігу позовної давності. Зупинення та переривання перебігу позовної давності. Наслідки спливу позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

3.10. Особисті немайнові права фізичної особи.

Поняття та зміст особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Захист особистих немайнових прав.

3.11. Право власності. Загальні положення.

Поняття та зміст права власності. Об'єкти та суб'єкти права власності. Здійснення права власності. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

3.12. Набуття та припинення права власності.

Підстави набуття права власності: загальна характеристика. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва; на перероблену річ; за договором; на безхазяйну річ; на знахідку; на бездоглядну домашню тварину; на скарб; за набувальною давністю. Підстави припинення права власності: загальна характеристика. Відмова від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Реквізиція. Конфіскація.

3.13. Право спільної власності.

Поняття і види права спільної власності. Право спільної часткової власності: поняття, суб'єкти, підстави виникнення. Визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності. Припинення права спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності: поняття, суб'єкти, підстави виникнення. Здійснення права спільної сумісної власності. Припинення права спільної сумісної власності.

3.14. Захист права власності.

Засади захисту права власності. Віндикаційний позов. Негаторний позов. Визнання права власності. Інші способи захисту права власності.

3.15. Речові права на чуже майно.

Загальна характеристика речових прав на чуже майно. Право володіння чужим майном. Право користування чужим майном (сервітут). Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

3.16. Право інтелектуальної власності: загальні положення.

Поняття права інтелектуальної власності. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Підстави виникнення (набуття) та зміст права інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності.

3.17. Авторське право та суміжні права.

Поняття та об'єкти авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Виникнення авторського права. Особисті немайнові права автора. Майнові права інтелектуальної власності на твір, строки їх чинності. Випадки правомірного використання твору без згоди автора. Поняття та об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Виникнення суміжних прав. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав, строки їх чинності. Захист авторського і суміжних прав.

3.18. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.

Поняття та ознаки винаходу, корисної моделі, промислового зразка. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Строк їх чинності. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.

3.19. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування, торговельну марку.

3.20. Загальні положення про зобов'язання.

Поняття зобов'язання та підстави його виникнення. Сторони та треті особи у зобов'язанні. Заміна сторін у зобов'язанні. Виконання зобов'язання.

3.21. Забезпечення виконання зобов'язання.

Загальні положення про забезпечення виконання зобов'язання. Неустойка. Правові наслідки сплати (передання) неустойки. Порука. Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого порукою. Гарантія. Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого гарантією. Завдаток. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком. Застава: поняття, предмет, види, підстави виникнення і припинення. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого заставою. Притримання. Довірча власність: поняття, об'єкт, підстави виникнення і припинення.

3.22. Припинення зобов'язання.

Припинення зобов'язання виконанням. Припинення зобов'язання неможливістю його виконання. Припинення зобов'язання переданням відступного. Припинення зобов'язання зарахуванням. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін. Новація. Прощення боргу. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи, ліквідацією юридичної особи.

3.23. Порушення зобов'язання. Цивільно-правова відповідальність.

Поняття порушення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язання. Поняття та ознаки цивільно-правової відповідальності. Види цивільно-правової відповідальності. Форми цивільно-правової відповідальності. Умови цивільно-правової відповідальності. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

3.24. Загальні положення про договір.

Поняття та види договору. Свобода договору та її межі. Зміст договору. Укладення договору. Зміна або розірвання договору.

3.25. Договір купівлі-продажу: загальні положення.

Поняття та юридична характеристика договору купівлі-продажу, його види. Сторони договору купівлі-продажу, їхні права та обов'язки. Істотні умови договору купівлі-продажу. Предмет договору. Ціна товару.

3.26. Окремі види договору купівлі-продажу.

Договір роздрібною купівлі-продажу. Договір поставки. Договір міни (бартеру).

3.27. Договір дарування.

Поняття та юридична характеристика договору дарування, його види. Сторони договору дарування, їхні права та обов'язки. Предмет договору дарування. Прийняття дарунка. Розірвання договору дарування. Договір про пожертву.

3.28. Договори ренти та довічного утримання (догляду).

Поняття та юридична характеристика договору ренти. Сторони договору ренти. Передання майна під виплату ренти. Форма і розмір ренти, строк її виплати. Розірвання договору ренти. Поняття та юридична характеристика договору довічного утримання (догляду) Сторони договору довічного утримання (догляду). Обов'язки набувача за договором довічного утримання (догляду). Припинення договору довічного утримання (догляду).

3.29. Договір найму (оренди).

Поняття та юридична характеристика договору найму (оренди). Сторони договору найму (оренди), їхні права та обов'язки. Істотні умови договору найму (оренди). Предмет договору найму (оренди). Плата за користування майном. Строк договору найму (оренди). Припинення договору найму (оренди).

3.30. Окремі види договору найму (оренди).

Договір прокату. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Договір найму (оренди) транспортного засобу. Договір лізингу.

3.31. Договір найму (оренди) житла.

Поняття та юридична характеристика договору найму (оренди) житла. Сторони договору найму (оренди) житла, їхні права та обов'язки. Особи, які постійно проживають із наймачем. Тимчасові мешканці. Істотні умови договору найму (оренди) житла. Предмет договору найму (оренди) житла. Плата за користування житлом. Строк договору найму (оренди) житла. Розірвання договору найму (оренди) житла.

3.32. Договір позички.

Поняття та юридична характеристика договору позички. Сторони договору позички, їхні права та обов'язки. Розірвання договору позички.

3.33. Договір підряду.

Поняття та юридична характеристика договору підряду, його види. Сторони договору підряду, їхні права та обов'язки. Генеральний підрядник і субпідрядник. Істотні умови договору підряду. Предмет договору підряду. Ціна роботи. Строк виконання роботи.

3.34. Окремі види договору підряду.

Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду. Договір підряду на проектні та пошукові роботи.

3.35. Договір про надання послуг: загальні положення.

Поняття та юридична характеристика договору про надання послуг. Виконання договору про надання послуг. Плата за договором про надання послуг. Відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг.

3.36. Договори в сфері надання транспортних послуг.

Поняття та юридична характеристика договору перевезення вантажу. Сторони договору перевезення вантажу, їхні права та обов'язки. Поняття та юридична характеристика договору перевезення пасажирів та багажу. Сторони договору перевезення пасажирів та багажу, їхні права та обов'язки. Договір чартеру (фрахтування). Договір транспортного експедирування.

3.37. Договір зберігання.

Поняття та юридична характеристика договору зберігання, його види. Сторони договору зберігання, їхні права та обов'язки. Професійний зберігач. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) чи пошкодження речі. Зберігання на товарному складі. Спеціальні види зберігання. Договір охорони.

3.38. Договір страхування.

Поняття та юридична характеристика договору страхування. Сторони договору страхування, їхні права та обов'язки. Істотні умови договору страхування. Відмова від здійснення страхової виплати. Припинення договору страхування.

3.39. Договір доручення. Договір комісії. Договір управління майном.

Поняття та юридична характеристика договору доручення. Сторони договору доручення, їхні права та обов'язки. Припинення договору доручення. Поняття та юридична характеристика договору комісії. Сторони договору комісії, їхні права та обов'язки. Поняття та юридична характеристика договору управління майном. Істотні умови договору управління майном. Сторони договору управління майном, їхні права та обов'язки. Припинення договору управління майном.

3.40. Договір позики. Кредитний договір.

Поняття та юридична характеристика договору позики. Сторони договору позики, їхні права та обов'язки. Поняття та юридична характеристика кредитного договору. Сторони кредитного договору, їхні права та обов'язки. Проценти за кредитним договором.

3.41. Договір банківського вкладу. Договір банківського рахунка.

Поняття та юридична характеристика договору банківського вкладу (депозиту). Сторони договору банківського вкладу (депозиту), їхні права та обов'язки. Проценти на банківський вклад. Поняття та юридична характеристика договору банківського рахунка. Сторони договору банківського рахунка, їхні права та обов'язки. Розірвання договору банківського рахунка.

3.42. Договір факторингу.

Поняття та юридична характеристика договору факторингу. Предмет договору факторингу. Сторони договору факторингу, їхні права та обов'язки.

3.43. Договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Загальна характеристика договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, їх види. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Ліцензійний договір. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договір комерційної концесії.

3.44. Договір про спільну діяльність.

Загальна характеристика договору про спільну діяльність. Договір простого товариства.

3.45. Недоговірні зобов'язання.

Поняття та види недоговірних зобов'язань. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи

або майну юридичної особи. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду. Підстави відповідальності з завдану моральну шкоду. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого. Врахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду, при вирішенні питання про відшкодування шкоди. Відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою у разі здійснення нею права на самозахист та в стані крайньої необхідності. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їх службовими чи посадовими особами. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми, неповнолітніми, недієздатними фізичними особами, фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена, та фізичними особами, які не усвідомлювали значення своїх дій та (або) не могли керувати ними. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

3.46. Загальні положення про спадкування.

Поняття спадкування. Підстави спадкування. Спадщина, її склад. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування. Усунення від права на спадкування. Поняття заповіту. Види заповітів. Право на заповіт. Право на обов'язкову частку в спадщині. Зміст заповіту. Заповідальний відказ. Покладення на спадкоємця інших обов'язків. Форма заповіту. Посвідчення заповіту. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Недійсність заповіту. Черговість спадкування за законом. Спадкування за правом представлення.

3.47. Здійснення права на спадкування. Виконання заповіту. Оформлення права на спадщину.

Прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія). Відумерлість спадщини. Поділ та перерозподіл спадщини між спадкоємцями. Виконання заповіту. Оформлення права на спадщину.

3.48. Спадковий договір.

Поняття спадкового договору. Сторони у спадковому договорі. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Забезпечення виконання спадкового договору.

4. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

4.1. Загальні положення цивільного процесуального права.

Поняття та предмет цивільного процесуального права як галузі права. Система цивільного процесуального права. Цивільне процесуальне законодавство. Поняття, завдання, види та стадії цивільного судочинства.

4.2. Принципи цивільного судочинства.

Поняття та система принципів цивільного судочинства. Характеристика окремих принципів цивільного судочинства: верховенство права та законодавство, відповідно до якого суд вирішує справи; гласність судового процесу; відкритість інформації щодо справи; змагальність сторін; диспозитивність цивільного судочинства; пропорційність у цивільному судочинстві; забезпечення права на перегляд справи та оскарження судового рішення; обов'язковість судових рішень.

4.3. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.

Визначення складу суду. Склад суду. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Порядок вирішення заявленого відводу (самовідводу). Наслідки відводу суду (судді).

4.4. Учасники справи.

Склад учасників справи. Процесуальні права та обов'язки учасників справи. Неприпустимість зловживання процесуальними правами. Цивільна процесуальна правоздатність. Цивільна процесуальна дієздатність. Сторони в цивільному процесі, їхні спеціальні процесуальні права та обов'язки. Процесуальна співучасть. Залучення до участі в справі співвідповідача. Заміна неналежного відповідача. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Процесуальне правонаступництво. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

4.5. Представники.

Поняття й види представництва в цивільному процесі. Особи, які можуть бути представниками. Особи, які не можуть бути представниками. Повноваження представника в суді. Документи, що підтверджують повноваження представників.

4.6. Інші учасники судового процесу.

Склад інших учасників судового процесу. Цивільний процесуальний статус інших учасників судового процесу.

4.7. Цивільна юрисдикція.

Поняття та види цивільної юрисдикції. Предметна та суб'єктна юрисдикція. Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція (підсудність).

4.8. Докази та доказування.

Поняття доказів. Належність, допустимість, достовірність, достатність доказів. Засоби доказування: письмові, речові та електронні докази, висновки

експертів, показання свідків. Обов'язок доказування та подання доказів. Витребування доказів. Предмет доказування. Підстави звільнення від доказування. Оцінка доказів. Забезпечення доказів.

4.9. Процесуальні строки.

Поняття процесуальних строків та їх види. Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу й закінчення процесуальних строків. Наслідки пропущення процесуальних строків. Зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.

4.10. Судові виклики і повідомлення.

Поняття та види судових повісток. Порядок вручення судових повісток.

4.11. Судові витрати.

Поняття та види судових витрат. Попереднє визначення суми судових витрат. Забезпечення та попередня оплата судових витрат. Відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати. Розподіл судових витрат між сторонами.

4.12. Заходи процесуального примусу.

Поняття та види заходів процесуального примусу. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу.

4.13. Позовне провадження.

Поняття позову. Види позовів. Підстави для забезпечення позову. Види забезпечення позову. Зустрічне забезпечення. Заяви по суті справи, їх види. Позовна заява, її зміст і форма. Пред'явлення позову. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви, відмова у відкритті провадження у справі. Відкриття провадження у справі. Підготовче провадження. Захист відповідача від пред'явленого позову. Відзив, заперечення та зустрічний позов. Врегулювання спору за участю судді. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем. Мирова угода сторін. Завдання та строки розгляду справи по суті. Відкриття розгляду справи по суті. З'ясування обставин справи та дослідження доказів. Судові дебати та ухвалення рішення. Фіксування судового процесу. Зупинення та закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду. Поняття та види судових рішень. Законність і обґрунтованість судового рішення. Порядок ухвалення судових рішень. Проголошення судового рішення. Набрання рішенням суду законної сили. Розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження. Умови та порядок проведення заочного розгляду справи.

4.14. Наказне провадження.

Судовий наказ. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу. Підстави для відмови у видачі судового наказу. Скасування судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві.

4.15. Окреме провадження.

Поняття та сутність окремого провадження. Справи, що розглядаються в порядку окремого провадження. Порядок розгляду справ окремого провадження С

4.16. Перегляд судових рішень.

Поняття та сутність апеляційного провадження. Суди апеляційної інстанції. Право апеляційного оскарження. Строк на апеляційне оскарження. Форма і зміст апеляційної скарги, порядок її подання. Відкриття апеляційного провадження. Апеляційний розгляд. Повноваження суду апеляційної інстанції. Постанова суду апеляційної інстанції. Поняття та сутність касаційного провадження. Суд касаційної інстанції. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження. Форма і зміст касаційної скарги, порядок її подання. Відкриття касаційного провадження. Касаційний розгляд. Повноваження суду касаційної інстанції. Постанова суду касаційної інстанції. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

4.17. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб). Судовий контроль за виконанням судових рішень.

Негайне виконання судових рішень. Звернення судових рішень до виконання. Відстрочення і розстрочення виконання. Зміна чи встановлення способу і порядку виконання. Зупинення виконання судового рішення. Поворот виконання рішення, постанови. Судовий контроль за виконанням судових рішень.

4.18. Відновлення втраченого судового провадження.

Право на звернення до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження.

4.19. Визнання та виконання рішень іноземних судів. Судові доручення про надання правової допомоги.

Умови визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню. Порядок подання клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Розгляд клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, підстави для відмови у його задоволенні. Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Порядок подання клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, його розгляд. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.

5. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

5.1. Загальні засади кримінального права України.

Кримінальне право України як окрема галузь права: поняття, особливості, співвідношення з іншими галузями. Принципи кримінального права України (загальні, міжгалузеві, галузеві). Принцип *nullum crimen sine lege* та його реалізація в кримінальному праві України. Джерела

кримінального права. Система джерел сучасного кримінального права України. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року (далі – КК України) як основне джерело кримінального права України. Особливості нормативних приписів Загальної та Особливої частин КК України. Чинність закону України про кримінальну відповідальність у часі: поняття, основні принципи. Особливості набрання та втрати чинності законом України про кримінальну відповідальність. Визначення часу вчинення кримінального правопорушення за КК України. Особливості визначення часу вчинення окремих різновидів кримінальних правопорушень (триваючих та продовжуваних, тих, які вчиняються (можуть вчинятися) кількома діями, з матеріальним складом). Зворотна дія закону України про кримінальну відповідальність у часі. Особливості та межі зворотної дії у часі окремих різновидів законів України про кримінальну відповідальність. Чинність закону України про кримінальну відповідальність у просторі та за колом осіб: поняття та основні принципи (територіальний, громадянства, реальний, універсальний). Місце вчинення кримінального правопорушення. Особливості визначення місця вчинення окремих різновидів кримінальних правопорушень за КК України.

5.2. Поняття, ознаки та види (за ступенем тяжкості) кримінальних правопорушень за кримінальним правом України. Малозначність діяння та її юридичне значення за КК України.

5.3. Об'єкт кримінального правопорушення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення та його ознаки. Поняття, ознаки та основні різновиди потерпілого від кримінального правопорушення. Поняття та ознаки предмета кримінального правопорушення.

5.4. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та їх юридичне значення. Суспільно небезпечне діяння. Поняття та форми суспільно небезпечного діяння. Особливості відображення діяння в статтях Особливої частини КК України. Дія як активна форма суспільно небезпечного діяння. Бездіяльність як пасивна форма суспільно небезпечного діяння. Особливості бездіяльності та їх вплив на кримінальну відповідальність особи. Юридичне значення непереборної сили, фізичного або психічного примусу за КК України. Суспільно небезпечні наслідки. Поняття суспільно небезпечних наслідків. Види суспільно небезпечних наслідків за КК України. Причинний зв'язок між діянням та наслідками. Поняття причинного зв'язку. Особливості змісту причинного зв'язку в кримінальному праві. Час, місце, обстановка, знаряддя, засоби, спосіб вчинення кримінального правопорушення та їх кримінально-правове значення.

5.5. Суб'єкт кримінального правопорушення.

Поняття, ознаки та види суб'єкта кримінального правопорушення. Вік, із якого може наставати кримінальна відповідальність. Особливості встановлення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Осудність та неосудність. Обмежена осудність. Поняття та критерії осудності. Поняття та критерії неосудності. Юридичне значення неосудності. Поняття та критерії обмеженої осудності. Юридичне значення обмеженої осудності. Вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. Види стану сп'яніння, передбачені КК України. Юридичне значення вчинення кримінального правопорушення в стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

5.6. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Поняття та ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Вина та її форми. Прямий умисел. Непрямий умисел. Відмінність прямого від непрямого умислу. Визначений та невизначений умисел. Кримінально протиправна самовпевненість. Відмінність кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу. Кримінально протиправна недбалість. Казус (випадок): поняття, значення, відмінність від кримінально протиправної недбалості. Складна (подвійна, змішана) вина. Особливості змісту складної (подвійної, змішаної) вини у складах кримінальних правопорушень, передбачених КК України. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Мотив вчинення. Мета вчинення. Емоційний стан особи. Помилка та її юридичне значення. Поняття та види помилки у кримінальному праві. Юридична помилка, її основні різновиди та значення. Фактична помилка, її основні різновиди та значення.

5.7. Стадії кримінального правопорушення.

Поняття, ознаки та види стадій кримінального правопорушення за КК України. Особливості визначення моменту закінчення окремих складів кримінального правопорушення. Відмінність готування від виявлення наміру вчинити кримінальне правопорушення. Кваліфікація готування до кримінального правопорушення. Замах на кримінальне правопорушення. Відмінність замаху від готування до кримінального правопорушення. Кваліфікація замаху на кримінальне правопорушення. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття.

5.8. Співучасть у кримінальному правопорушенні за КК України.

Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні за КК України. Види співучасників кримінального правопорушення за КК України. Виконавець (співвиконавець). Організатор. Підбурювач. Пособник. Окремі форми співучасті у кримінальному правопорушенні, передбачені в Загальній частині КК України. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою. Вчинення кримінального правопорушення організованою групою. Вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією. Підстава (підстави) та межі кримінальної відповідальності співучасників кримінального правопорушення. Особливості підстави (підстав) кримінальної

відповідальності співучасників кримінального правопорушення. Особливості та межі кримінальної відповідальності окремих видів співучасників кримінального правопорушення, передбачені КК України. Особливості та межі кримінальної відповідальності учасників організованої групи чи злочинної організації, передбачені КК України. Спеціальні питання кримінальної відповідальності співучасників кримінального правопорушення, передбачені КК України. Добровільна відмова співучасників. Особливості добровільної відмови окремих видів співучасників, передбачені КК України. Кримінально-правова оцінка діянь окремих співучасників за наявності добровільної відмови.

5.9. Причетність до кримінального правопорушення.

Поняття причетності до кримінального правопорушення. Відмінність причетності до кримінального правопорушення від співучасті у кримінальному правопорушенні. Особливості регламентації відповідальності за причетність до кримінального правопорушення в кримінальному праві України. Форми (види) причетності до кримінального правопорушення. Заздалегідь не обіцяне приховування кримінального правопорушення : поняття, окремі прояви, особливості юридичної оцінки в кримінальному праві. Заздалегідь не обіцяне придбання або збут майна, завідомо здобутого кримінально протиправним шляхом. Неповідомлення про кримінальне правопорушення: поняття, окремі прояви, особливості юридичної оцінки в кримінальному праві. Потурання кримінальному правопорушенню: поняття, окремі прояви, особливості юридичної оцінки в кримінальному праві.

5.10. Множинність кримінальних правопорушень.

Поняття множинності кримінальних правопорушень. Юридичні ознаки множинності. Основні форми множинності, передбачені КК України. Одиначне кримінальне правопорушення як елемент множинності кримінальних правопорушень. Поняття та основні різновиди одиначних кримінальних правопорушень. Продовжуване кримінальне правопорушення. Триваюче кримінальне правопорушення. Кримінальне правопорушення, склад якого передбачає альтернативні діяння. Складне (складене) кримінальне правопорушення. Сукупність кримінальних правопорушень. Поняття, ознаки та види сукупності кримінальних правопорушень. Окремі прояви множинності кримінальних правопорушень, що віднесені до їх сукупності теорією кримінального права та вітчизняною правозастосовною практикою. Відмінність сукупності кримінальних правопорушень від конкуренції норм у кримінальному праві. Особливості кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень. Повторність кримінальних правопорушень. Поняття, ознаки та види повторності кримінальних правопорушень за КК України. Відмінність повторності кримінальних правопорушень від продовжуваного кримінального правопорушення. Особливості кваліфікації повторності кримінальних правопорушень. Рецидив кримінальних правопорушень. Поняття, ознаки та види рецидиву кримінальних правопорушень за КК України. Співвідношення

рецидиву і повторності кримінальних правопорушень. Особливості кваліфікації рецидиву кримінальних правопорушень.

5.11. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Поняття обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Систематизація (класифікація) обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, в теорії кримінального права. Характеристика окремих обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачених КК України. Необхідна оборона. Уявна оборона. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Крайня необхідність. Фізичний або психічний примус. Виконання наказу або розпорядження. Діяння, пов'язане з ризиком. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи або злочинної організації.

5.12. Заходи кримінально-правового характеру: загальні положення.

Поняття заходів кримінально-правового характеру. Систематизація заходів кримінально-правового характеру в теорії кримінального права. Особливості регламентації заходів кримінально-правового характеру у КК України. Заходи кримінально-правового характеру в межах кримінальної відповідальності особи. Заходи кримінально-правового характеру поза межами кримінальної відповідальності особи. Заходи кримінально-правового характеру, які можуть поєднуватись із кримінальною відповідальністю особи або застосовуватись самостійно.

5.13. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Відмінність звільнення від кримінальної відповідальності від її виключення. Особливості регламентації звільнення від кримінальної відповідальності в кримінальному праві України. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності за діяння, що містять ознаки корупційних кримінальних правопорушень. Систематизація (класифікація) окремих різновидів звільнення від кримінальної відповідальності в теорії кримінального права. Характеристика окремих різновидів звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених КК України. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.

5.14. Покарання та його види.

Поняття та ознаки покарання за КК України. Мета (цілі) покарання за КК України. Співвідношення покарання та інших заходів кримінально-правового характеру. Система видів покарань. Основні характеристики системи видів покарань за КК України. Види покарань, передбачені КК України. Характеристика окремих видів покарань за КК України. Види та

особливості покарань, які можуть призначатись неповнолітнім. Основні та додаткові покарання. Основні покарання. Додаткові покарання. Покарання, які можуть призначатись і як основні, і як додаткові. Особливості призначення основних та додаткових покарань.

5.15. Призначення покарання.

Загальні засади призначення покарання. Поняття загальних засад призначення покарання. Загальні засади призначення покарання, передбачені КК України. Характеристика окремих загальних засад призначення покарання за КК України. Обставини, які пом'якшують покарання. Обставини, які обтяжують покарання. Спеціальні засади (правила) призначення покарання за КК України. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Призначення покарання за сукупністю вироків. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Особливості призначення покарання неповнолітнім.

5.16. Звільнення від покарання та його відбування.

Поняття та ознаки звільнення від покарання та його відбування. Відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності. Різновиди звільнення від покарання та його відбування, передбачені КК України. Особливості звільнення від покарання та його відбування за корупційні кримінальні правопорушення. Систематизація (класифікація) окремих різновидів звільнення від покарання та його відбування в теорії кримінального права. Характеристика окремих різновидів звільнення від покарання та його відбування, передбачених КК України. Звільнення від покарання у зв'язку зі втратою особою суспільної небезпечності. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Звільнення від покарання за хворобою. Звільнення від відбування покарання на підставі закону про амністію. Звільнення від відбування покарання на підставі указу про помилування. Особливості звільнення від покарання та його відбування, передбачені КК України щодо неповнолітніх.

5.17. Судимість.

Поняття та ознаки судимості. Загально-правові та кримінально-правові наслідки судимості в правовій системі України. Особи, які відповідно до КК України визнаються такими, що не мають судимості. Погашення судимості за

КК України. Зняття судимості за КК України. Особливості погашення та зняття судимості, передбачені КК України щодо неповнолітніх.

5.18. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, примусові заходи виховного характеру.

Примусові заходи медичного характеру за КК України. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Примусове лікування за КК України. Поняття примусового лікування. Підстави та умови застосування примусового лікування. Відмінність примусового лікування від примусових заходів медичного характеру. Примусові заходи виховного характеру за КК України. Умови та підстави застосування примусових заходів виховного характеру до особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Умови застосування примусових заходів виховного характеру до особи, що не досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Види примусових заходів виховного характеру.

5.19. Спеціальна конфіскація.

Поняття та юридична природа спеціальної конфіскації як окремого заходу в кримінальному праві. Відмінність спеціальної конфіскації від конфіскації майна як виду покарання. Підстави застосування спеціальної конфіскації за КК України. Майно, яке відповідно до КК України підлягає спеціальній конфіскації.

5.20. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Поняття та юридична природа заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Особливості заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за КК України. Підстави застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за КК України. Юридичні особи, до яких відповідно до КК України застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру за КК України. Види заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб. Особливості застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, передбачені КК України.

5.21. Основні різновиди норм та наскрізні юридичні поняття і юридичні конструкції Особливої частини КК України.

Основні різновиди норм Особливої частини КК України. Норми, що визначають ознаки певних видів кримінальних правопорушень та (або) окремих їх різновидів, та особливості їх змісту. Норми, що визначають межі караності за певні види кримінальних правопорушень та (або) окремі їх різновиди, та особливості їх змісту. Норми, що передбачають звільнення від кримінальної відповідальності за певні види кримінальних правопорушень (окремі їх різновиди), та особливості їх змісту. Наскрізні юридичні поняття та юридичні конструкції Особливої частини КК: корупційні кримінальні правопорушення; близькі родичі, близькі особи, члени сім'ї; малолітній,

неповнолітній, дитина; насильство; насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я особи; насильство, яке є небезпечним для життя чи здоров'я особи; втручання; перешкоджання; знищення; пошкодження; примушування; погроза; тяжкі наслідки; загибель людей.

Особливості змісту наведених юридичних понять та юридичних конструкцій в окремих статтях Особливої частини КК України.

5.22. Злочини проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: окремі різновиди злочину, особливості їх окремих форм. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів злочину. Державна зрада: загальні ознаки складу злочину, особливості окремих форм. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки посягання на життя державного чи громадського діяча. Диверсія: загальні ознаки складу злочину, особливості окремих форм. Особливості спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за окремі види злочинів проти основ національної безпеки України.

5.23. Кримінальні правопорушення проти особи.

Кримінальні правопорушення проти життя особи. Поняття та види вбивства за КК України. Кваліфіковані види умисного вбивства: зміст окремих обтяжуючих обставин, особливості кваліфікації. Привілейовані види умисного вбивства. Вбивство через необережність, співвідношення з кримінальними правопорушеннями, склади яких передбачають загибель людини (людей). Доведення до самогубства. Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи. Поняття і види тілесних ушкоджень. Умисне тяжке тілесне ушкодження: особливості складів кримінального правопорушення, кваліфікація у разі поєднання з вчиненням інших кримінальних правопорушень. Розлад здоров'я як ознака окремих видів тілесних ушкоджень. Втрата працездатності як ознака окремих видів тілесних ушкоджень. Співвідношення катування, умисного заподіяння тілесних ушкоджень та нанесення побоїв. Домашнє насильство: особливості об'єкта та об'єктивної сторони, співвідношення з іншими кримінальними правопорушеннями проти здоров'я особи. Розмежування складів кримінальних правопорушень – залишення в небезпеці та ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи. Захоплення заручників: ознаки основного та кваліфікованих складів, співвідношення з незаконним позбавленням волі або викраденням людини. Торгівля людьми: особливості змісту окремих ознак складів кримінального правопорушення. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Зґвалтування: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Сексуальне насильство: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення, співвідношення з іншими видами кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої

недоторканості особи. Примушування до вступу в статевий зв'язок: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення.

5.24. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина.

Порушення таємниці голосування: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінального правопорушення. Порушення недоторканності житла: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Грубе порушення законодавства про працю: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Порушення авторського права й суміжних прав: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення.

5.25. Кримінальні правопорушення проти власності.

Корисливі посягання на власність. Загальні ознаки кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним оберненням чужого майна на користь винуватої особи чи третіх осіб («розкрадання»). Момент визнання кримінального правопорушення закінченим у складах окремих корисливих посягань на власність. Крадіжка: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Грабіж: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Розбій: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Вимагання: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Розмежування розбою, насильницького грабежу та вимагання. Шахрайство: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Привласнення, розтрата та заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Кількісні характеристики в складах корисливих посягань на власність. Кваліфікуючі ознаки «повторно», «проникнення в житло, інше приміщення чи сховище»: особливості кримінально-правового змісту у складах окремих корисливих посягань на власність. Особливості кваліфікації розбою і вимагання при конкуренції кримінально-правових норм та за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Некорисливі посягання на власність. Умисне знищення або пошкодження чужого майна: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення.

5.26. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Створення злочинної організації: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів злочину, особливості спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності. Бандитизм: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу

кримінального правопорушення. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених у складі банди чи злочинної організації. Кримінальні правопорушення терористичної спрямованості: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень, особливості спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності. Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням встановленого порядку обігу зброї, боєприпасів, вибухових пристроїв, вибухових речовин: об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінальних правопорушень. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення.

5.27. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Об'єктивні ознаки у складах кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту (крім водного та повітряного транспорту). Суб'єктивні ознаки у складах кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту (крім водного та повітряного транспорту).

5.28. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.

Масові заворушення: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Хуліганство: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Відмінність хуліганства, вчиненого групою осіб, від групового порушення громадського порядку. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення.

5.29. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Поняття наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, їх місце у складах відповідних кримінальних правопорушень. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки у складах кримінальних правопорушень, предметом яких є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори.

5.30. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Погроза або насильство щодо особи, члена її сім'ї або близького родича у зв'язку зі здійсненням цією особою державної, громадської, службової чи професійної діяльності: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації: ознаки основного і кваліфікованих складів кримінального правопорушення. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів: об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень.

5.31. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Зміст понять «зловживання владою», «зловживання службовим становищем», «зловживання повноваженнями» у складах кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Розмежування з іншими кримінальними правопорушеннями, що вчиняються з використанням повноважень за займаною посадою: службового становища, влади, повноважень та вчиняються службовою особою і особою, яка не є службовою. Наслідки у складах кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Предмет службового підроблення. Поняття неправомірної вигоди у складах кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

6. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

6.1. Загальні положення кримінального процесуального права.

Кримінальне процесуальне законодавство: поняття та система. Джерела кримінального процесуального права. Поняття та завдання кримінального провадження. Кримінальні процесуальні функції: поняття та види.

6.2. Засади кримінального провадження

6.3. Суд та учасники кримінального провадження.

Суд у кримінальному провадженні: склад суду; юридичний статус судді, слідчого судді, присяжного. Законний склад суду. Підсудність в кримінальному провадженні. Учасники кримінального провадження: поняття й класифікація. Сторона обвинувачення. Сторона захисту. Потерпілий та його представник. Інші учасники кримінального провадження. Відводи та порядок їх вирішення. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні.

6.4. Докази та доказування в кримінальному провадженні.

Поняття доказів та їх класифікація. Види процесуальних джерел доказів. Поняття доказування та його структура. Предмет, межі та суб'єкти доказування.

6.5. Процесуальні документи, строки та витрати.

Поняття та види процесуальних документів. Поняття та порядок обчислення процесуальних строків. Види процесуальних витрат та їх розподіл.

6.6. Заходи забезпечення кримінального провадження.

Мета та види заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Підстави та порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Мета й підстави застосування запобіжних

заходів. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу. Види запобіжних заходів. Порядок застосування запобіжних заходів. Порядок продовження строку застосування запобіжного заходу, зміни та скасування запобіжних заходів.

6.7. Досудове розслідування.

Поняття та форми досудового розслідування. Загальні положення досудового розслідування: початок досудового розслідування; поняття та види підслідності; строки досудового розслідування та порядок їх продовження; ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення; недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування; об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування; розгляд клопотань під час досудового розслідування. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень

6.8. Слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії.

Поняття слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та їх система. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Види слідчих (розшукових) дій та процесуальний порядок їх проведення. Види негласних слідчих (розшукових) дій та процесуальний порядок їх проведення.

6.9. Повідомлення про підозру.

Випадки повідомлення про підозру. Порядок повідомлення про підозру. Зміна повідомлення про підозру.

6.10. Зупинення та закінчення досудового розслідування.

Підстави та порядок зупинення досудового розслідування. Відновлення досудового розслідування. Форми закінчення досудового розслідування.

6.11. Судове провадження у першій інстанції.

Підготовче провадження. Загальні положення судового розгляду. Межі судового розгляду. Процедура судового розгляду. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції.

6.12. Судові рішення.

Види судових рішень та вимоги до них. Порядок ухвалення та проголошення судових рішень. Окрема думка судді.

6.13. Провадження в суді апеляційної інстанції.

Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Право на апеляційне оскарження, процесуальний порядок і строки апеляційного оскарження. Форма та зміст апеляційної скарги. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова у відкритті провадження. Наслідки подання апеляційної скарги. Підготовка до апеляційного розгляду. Заперечення на апеляційну скаргу. Відмова від апеляційної скарги, зміна та доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження. Межі перегляду судом апеляційної інстанції. Апеляційний розгляд. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового

рішення судом апеляційної інстанції. Судові рішення суду апеляційної інстанції.

6.14. Провадження з виконання судових рішень.

Набрання законної сили судовим рішенням та його наслідки. Питання, які вирішуються судом під час та після виконання вироків, порядок їх вирішення.

6.15. Провадження в суді касаційної інстанції.

Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки касаційного оскарження. Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції. Підстави та порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Судові рішення суду касаційної інстанції.

6.16. Особливі порядки кримінального провадження.

Кримінальне провадження на підставі угод. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції.

7. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

7.1. Поняття, правова природа та сфера дії сучасного міжнародного публічного права.

Сфера дії міжнародного публічного права та його характерні особливості. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного публічного права. Функції міжнародного публічного права.

7.2. Норми міжнародного публічного права.

Поняття та характерні риси норм міжнародного публічного права. Види норм міжнародного публічного права та їх класифікація. Ієрархія норм міжнародного публічного права. Кодифікація норм міжнародного публічного права.

7.3. Основні принципи міжнародного публічного права.

Поняття основних принципів міжнародного публічного права. Функції основних принципів міжнародного публічного права. Природа й ознаки основних принципів міжнародного публічного права. Класифікація та зміст основних принципів міжнародного публічного права.

7.4. Джерела міжнародного публічного права.

Поняття та види джерел міжнародного публічного права. Міжнародний договір. Міжнародний звичай. Загальні принципи права. Рішення міжнародних міждержавних організацій. «М'яке» міжнародне право. Рішення міжнародних судових органів. Односторонні акти держав.

7.5. Співвідношення міжнародного публічного права і національного права.

Теорії співвідношення міжнародного публічного права і національного права. Імплементация норм міжнародного публічного права. Застосування норм міжнародного публічного права в національному правопорядку України.

7.6 Суб'єкти міжнародного публічного права.

Зміст інституту міжнародної правосуб'єктності. Поняття суб'єкта міжнародного публічного права. Держава як суб'єкт міжнародного публічного права. Види і форми визнання. Визнання нових держав та урядів. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних міждержавних організацій. Питання міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб.

7.7. правонаступництво у міжнародному публічному праві.

Поняття, підстави та об'єкт дії норм правонаступництва. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. правонаступництво держав щодо державної власності, архівів та боргів. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р. Врегулювання проблем правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР та правонаступництво України.

7.8. Відповідальність за міжнародним публічним правом.

Поняття, правова природа та підстави для виникнення відповідальності за міжнародним публічним правом. Протиправні діяння в міжнародному публічному праві та їх класифікація. Обставини, що звільняють від відповідальності в міжнародному публічному праві. Суб'єкти відповідальності в міжнародному публічному праві. Види та форми відповідальності в міжнародному публічному праві. Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 р. Статті про відповідальність міжнародних організацій 2011 р. Відповідальність за правомірну діяльність. Міжнародно-правові зобов'язання *erga omnes* суб'єкта міжнародного права перед іншими державами та міжнародним співтовариством. Умови правомірності та механізм застосування санкцій за міжнародним публічним правом. Поняття, підстави, умови правомірності та механізм застосування контрзаходів. Санкції щодо Російської Федерації та

персональні спеціальні обмежувальні заходи, спрямовані на припинення агресії РФ проти України.

7.9. Концепція естоппеля в міжнародному публічному праві та перспективи його застосування до порушень міжнародно-правових зобов'язань.

Поняття естоппеля в міжнародному публічному праві та його застосування у випадках порушень міжнародно-правових зобов'язань. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, від 5 грудня 1994 р. (Будапештський меморандум).

7.10. Населення в міжнародному публічному праві.

Поняття й основні категорії населення. Питання громадянства в міжнародному публічному праві. Справа Ноттебома 1955 р. (Міжнародний Суд ООН). Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та осіб з множинним громадянством. Гаазька конвенція, що регулює деякі питання, пов'язані з колізією законів про громадянство, 1930 р. та Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957 р. Європейська конвенція про громадянство 1997 р. Конвенція про статус апатридів 1954 р. та Конвенція про скорочення безгромадянства 1961 р. Правовий статус біженців. Конвенція про статус біженців 1951 р. та Протокол до неї 1967 р. Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців. Право притулку

7.11. Міжнародне гуманітарне право.

Джерела та принципи міжнародного гуманітарного права. Кваліфікація збройних конфліктів та сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Міжнародні збройні конфлікти та їх правове регулювання. Неміжнародні збройні конфлікти (збройні конфлікти неміжнародного характеру) та їх правове регулювання. Учасники збройного конфлікту. Засоби та методи ведення війни. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невивіркову дію 1980 р. та додаткові протоколи до неї. Правовий режим окупації. Гаазька конвенція та Положення про закони і звичаї війни на суходолі 1907 р. Кваліфікація збройного конфлікту на території України (від 2014 р. до цього часу).

7.12. Міжнародне кримінальне право.

Джерела та принципи міжнародного кримінального права. Міжнародні злочини та індивідуальна кримінальна відповідальність за міжнародним правом. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р. Юрисдикційні питання у міжнародному кримінальному праві та міжнародний кримінальний процес. Міжнародні кримінальні судові установи. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Умови ратифікації Римського статуту Україною. Висновок Конституційного Суду України від 11 липня 2001 р. № 3-в/2001. Попереднє розслідування ситуації в Україні Офісом Прокурора

Міжнародного кримінального суду. Питання кваліфікації збройного конфлікту в Криму і на Сході України та визначення сторін конфлікту. Форми та напрямки міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Правова допомога та екстрадиція.

7.13. Територія в міжнародному публічному праві.

Поняття та види територій у міжнародному публічному праві. Поняття територіального верховенства, правова природа, склад та підстави зміни державної території. Державні кордони та їх правовий режим. Територіальні спори та претензії. Території з особливим правовим режимом. Правовий режим Антарктики

7.14. Міжнародне морське право.

Джерела та принципи міжнародного морського права. Класифікація та юридичний статус морських просторів згідно з Конвенцією ООН з морського права 1982 р. Правовий статус і режим внутрішніх вод, територіального моря, прилеглої зони, виключної економічної зони, континентального шельфу, архіпелажних вод, відкритого моря, Міжнародного району морського дна, міжнародних проток та міжнародних каналів згідно з Конвенцією ООН з морського права 1982 р. Правовий режим Арктики.

7.15. Право міжнародних договорів.

Джерела та принципи права міжнародних договорів. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. Сторони в міжнародних договорах. Укладення договору. Дія та дійсність міжнародного договору. Тлумачення міжнародного договору. Припинення міжнародних договорів.

7.16. Право зовнішніх зносин.

Поняття, джерела та принципи права зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Дипломатичне право. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Консульське право. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Право спеціальних місій. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. Дипломатичне право міжнародних організацій. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

7.17. Право міжнародних організацій.

Поняття, джерела та принципи права міжнародних організацій. Поняття, ознаки та класифікація міжнародних міжурядових організацій. Організація Об'єднаних Націй. Статут ООН 1945 р. Регіональні міжнародні міжурядові організації. Міжнародні неурядові організації.

7.18. Мирне вирішення міжнародних спорів.

Джерела та принципи права мирного вирішення міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору та класифікація мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Міжнародний Суд ООН. Статут ООН і Статут Міжнародного Суду ООН. Регіональні й спеціальні міжнародні судові установи. Міжнародні арбітражні (третейські) суди. Вирішення міжнародних спорів у рамках міжнародних організацій.

7.19. Право міжнародної безпеки.

Джерела та принципи права міжнародної безпеки. Засади колективної безпеки за міжнародним правом. Засади здійснення миротворчих операцій за міжнародним правом. Роззброєння та обмеження озброєнь. Невоєнні аспекти міжнародної безпеки.

7.20. Міжнародне економічне право.

Джерела та принципи міжнародного економічного права. Міжнародні економічні організації. Юрисдикційні імунітети держав та їх власності. Європейська конвенція про імунітет держав 1972 р. Регулювання діяльності транснаціональних корпорацій у сфері міжнародних економічних відносин за міжнародним правом. Вирішення міжнародних економічних спорів. Вашингтонська конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами інших держав 1965 р. Сеульська конвенція 1985 р. про заснування Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій. Право Світової організації торгівлі. Угода про заснування Світової організації торгівлі 1994 р. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р.

7.21. Міжнародне екологічне право.

Джерела та принципи міжнародного екологічного права. Конвенція про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті 1991 р. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) 1998 р.

8. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

8.1. Загальні положення про права людини.

Природа та сутність прав людини. Класифікація прав людини. Універсальність прав людини. Захист прав людини в діяльності Ліги Націй.

8.2. Захист прав людини в рамках ООН.

Статут ООН, Загальна декларація прав людини 1948 р. Рада ООН з прав людини. Верховний Комісар ООН з прав людини. Процедура 1503. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. Комітет з прав людини. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. Комітет з економічних, соціальних та культурних прав. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок. Конвенція ООН про права дитини 1989 р. Комітет з прав дитини. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання 1984 р. Комітет проти катувань. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. Комітет по ліквідації расової дискримінації. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю 2006 р. Комітет з прав осіб з інвалідністю.

8.3. Захист прав людини в Європі.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.: принципи тлумачення, особливості застосування в національному правопорядку. Юрисдикція Європейського суду з прав людини. Процедура

звернення до Європейського суду з прав людини. Особливості розгляду Європейським судом з прав людини міждержавних скарг. Рішення про прийнятність у справі «Україна проти Російської Федерації (щодо Криму)» № 20298/14, 2021 р. Консультативні повноваження Європейського суду з прав людини. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. Контроль Комітету Міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. Захист прав людини в Європейському Союзі. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000 р. Діяльність ОБСЄ у сфері визначення та просування стандартів захисту прав людини (Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин).

8.4. Інші регіональні системи захисту прав людини.

Міжамериканська система захисту прав людини. Африканська система захисту прав людини. Арабська система захисту прав людини. Захист прав людини в рамках АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії).

8.5. Право на життя.

Обсяг та складові права на життя. Зобов'язання держави щодо права на життя. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя (справа «Макканн та інші проти Сполученого Королівства» (McCann and Others v. United Kingdom), № 18984/91, рішення Великої палати 1995 р.).

8.6. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.

Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання (справа «Каверзін проти України», № 23893/03, 2012 р.)

8.7. Право на свободу та особисту недоторканність.

Обсяг та складові права на свободу та особисту недоторканність. Зобов'язання держави щодо права на свободу та особисту недоторканність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність (справа «Харченко проти України», № 40107/02, 2011 р.)

8.8. Право на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції.

Обсяг та складові права на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного і сімейного життя, житла та кореспонденції. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного життя

(справа «С. і Марпер проти Сполученого Королівства» (S and Marper v. United Kingdom), №№ 30562/04, 30566/04, рішення Великої палати 2008 р.; справа «Гуменюк та інші проти України», № 11423/19, 2021 р.). Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до сімейного життя (справа «Савіні проти України», № 39948/06, 2008 р.; справа «М.Р. і Д.Р. проти України», № 63551/13, 2018 р.). Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до житла (справа «Німіц проти Німеччини» (Niemietz v. Germany), № 13710/88, 1992 р.; справа «Кривіцька та Кривіцький проти України», № 30856/03, 2011 р.). Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до кореспонденції (справа «Роман Захаров проти Росії» (Roman Zakharov v. Russia), № 47143/06, рішення Великої палати 2015 р.).

8.9. Свобода думки, совісті і релігії.

Обсяг та складові права на свободу думки, совісті і релігії. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті і релігії. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті і релігії (справа «Коккінакіс проти Греції» (Kokkinakis v. Greece) № 14307/88, 1993 р.).

8.10. Свобода вираження поглядів.

Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів (справа «Лінгенс проти Австрії» (Lingens v. Austria), № 9815/82, 1986 р.; справа «Швидка проти України», № 17888/12, 2014 р.).

8.11. Свобода зібрань та об'єднання.

Обсяг та складові права на свободу зібрань та об'єднання. Зобов'язання держави щодо права на свободу зібрань та об'єднання. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу зібрань та об'єднання (справа «Веніамін Тимошенко та інші проти України», № 48408/12, 2014 р.)

8.12. Право на власність.

Обсяг та складові права на власність. Зобов'язання держави щодо права на власність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність (справа «Зеленчук і Цицюра проти України», № 846/16 і № 1075/16, 2018 р.; справа «Лоїзиду проти Туреччини» (Loizidou v. Turkey), № 15318/89, рішення Великої палати 1996 р.).

8.13. Заборона дискримінації.

Обсяг та складові заборони дискримінації. Зобов'язання держави щодо заборони дискримінації. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони дискримінації (справа «Пічкур проти України», № 10441/06, 2013 р.; справа «D.H. та інші проти Чеської Республіки» (D.H. and Others v. The Czech Republic), № 57325/00, рішення Великої палати 2007 р.).

8.14. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту.

Обсяг та складові права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Зобов'язання держави щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту (справа «Олександр Волков проти України», № 21722/11, рішення Великої палати 2013 р.; справа «Бурмич та інші проти України», №№ 46852/13, 47786/13, 54125/13, рішення Великої палати 2017 р.).

8.15. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуації.

Правомірне обмеження прав людини. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів.

8.16. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів.

Застосування міжнародних стандартів прав людини у період збройних конфліктів. Захист поранених і хворих у діючих арміях. Захист поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі. Захист військовополонених. Захист цивільного населення під час війни. Захист жінок та дітей під час війни.

IV. ЗРАЗОК ЗМІСТУ ЕЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА ДЛЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційний білет атестаційного екзамену зі спеціальності 081 Право формується для кожного здобувача індивідуально через систему СЕЗН ЗНУ на базі MOODLE із застосуванням сервісу для генерації випадкових чисел із попередньо завантажених завдань з кожної навчальної дисципліни і містить унікальний набір комбінацій тестів і кейсів. Приблизний перелік завдань в екзаменаційному білеті атестаційного екзамену виглядає наступним чином:

1. Теоретичний блок атестаційного екзамену

Теоретичний тестовий модуль №1:

1. На чому, згідно з законодавством, базується Програма діяльності Кабінету Міністрів України?

A. На політичних позиціях та програмних завданнях Президента України.

B. На узгоджених політичних позиціях та програмних завданнях коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України.

C. На узгоджених політичних позиціях та програмних завданнях членів Кабінету Міністрів України.

D. На політичних позиціях та програмних завданнях Прем'єр-міністра України.

2. Який суб'єкт призначає всеукраїнський референдум про затвердження законопроекту щодо внесення змін до I, III, XIII розділів Конституції України?
- A. Верховна Рада України.
  - B. Президент України.
  - C. Конституційний Суд України.
  - D. Центральна виборча комісія.
3. Хто формує персональний склад Ради національної безпеки і оборони України?
- A. Президент України.
  - B. Прем'єр-міністр України.
  - C. Начальник Генерального штабу Збройних Сил України.
  - D. Міністр оборони України.
4. Які суб'єкти беруть участь у формуванні Конституційного Суду України?
- A. Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України.
  - B. Президент України, Верховна Рада України, Верховний Суд.
  - C. Президент України, Верховна Рада України, з'їзд суддів України.
  - D. Президент України, Верховна Рада України, Вища рада правосуддя.
5. Яка особа належить до суб'єктів, що сприяють здійсненню провадження у справі про адміністративне правопорушення?
- A. Потерпілий.
  - B. Суддя.
  - C. Свідок.
  - D. Прокурор.
6. Що належить до формалізованих національних джерел адміністративного права?
- A. Підзаконні юридичні акти.
  - B. Рішення Верховного суду України.
  - C. Правова доктрина.
  - D. Норми м'якого права.
7. Водій вчинив правопорушення, відповідальність за яке встановлено частиною 1 статтею 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах. Працівник органів Національної поліції склав постанову про накладення стягнення й запропонував водієві сплатити штраф на місці вчинення правопорушення. Останній не заперечував. Як у даному випадку буде стягнуто штраф?
- A. Штраф стягується із застосуванням безготівкового платіжного пристрою.
  - B. Порушник у супроводі працівника органу Національної поліції має сплатити штраф у найближчому банківському відділенні.
  - C. Працівник органу Національної поліції має додати до постанови рахунок для сплати штрафу.
  - D. Порушник має сплатити штраф готівкою.
8. Виконавчим комітетом міської ради розглянуто справу про вчинення Б. адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 183 Кодексу України

про адміністративні правопорушення. Який акт має прийняти виконавчий комітет при вирішенні даної справи?

- A. Розпорядження.
- B. Ухвалу.
- C. Рішення.
- D. Наказ.

9. Хто може виступати лізингодавцем за договором фінансового лізингу?

- A. Юридична особа.
- B. Юридична особа, яка має статус лізингової компанії.
- C. Юридична особа або фізична особа-підприємець.
- D. Суб'єкт підприємницької діяльності.

10. Які умови є істотними для договору оренди землі?

- A. Об'єкт оренди, неустойка.
- B. Земельна ділянка разом з будівлями, спорудами, які знаходяться на ній, та пеня.
- C. Об'єкт оренди, строк дії договору, орендна плата.
- D. Об'єкт оренди і заходи, спрямовані на охорону та поліпшення об'єкта оренди.

11. Які правові наслідки невиконання позичкодавцем за договором позички обов'язку передати річ у користування користувачеві?

- A. Користувач має право вимагати розірвання договору і відшкодування завданих збитків.
- B. Користувач має право відмовитися від договору і вимагати відшкодування завданих збитків.
- C. Користувач має право вимагати передання речі і відшкодування завданих збитків.
- D. Користувач має право відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої плати за користування річчю.

12. З якого моменту договір страхування набирає чинності, якщо інше не передбачено договором?

- A. З моменту внесення страхувальником першого страхового платежу.
- B. З моменту видачі страхового поліса (свідоцтва, сертифіката).
- C. З моменту здійснення страховиком страхової виплати.
- D. З моменту настання страхового випадку.

13. Скільки видів проваджень в суді першої інстанції передбачено (закріплено) у ЦПК України?

- A. один вид.
- B. два види.
- C. три види.
- D. чотири види.

14. Вкажіть Закон відповідно до якого здійснюється цивільне судочинство в Україні?

- A. «Про судоустрій і статус суддів».
- B. «Про міжнародне приватне право».

- С. «Про цивільне судочинство».
- Д. «Про судове провадження в цивільних справах»
15. Чим забезпечується неупереджений розглядом і вирішення справи?
- А. розглядом справи незалежним судом.
- В. колегіальним розглядом справи.
- С. можливістю учасників судового процесу заявити відвід суду.
- Д. можливістю будь-якої особи бути присутньою у залі судового засідання.
16. Чи може бути зареєстрована юридична особа, яка має найменування ПрАТ «Київська Русь»:
- А. ні, оскільки відсутня вказівка на мету діяльності юридичної особи, що може ввести в оману споживачів
- В. ні, оскільки в назві використане історичне найменування держави
- С. так, якщо у ЄДРПОУ відсутня юридична особа з аналогічним найменуванням
- Д. так, засновники можуть обрати найменування юридичної особи на власний розсуд
17. Чи може установа бути реорганізована шляхом перетворення:
- А. ні, оскільки це прямо заборонено законом
- В. так, може бути перетворена лише на ПАТ
- С. так, може бути перетворена лише на АТ, ТОВ, ТДВ
- Д. так, може бути перетворена юридичну особу будь-якої організаційно правової форми без обмежень
18. Б. під час ремонтних робіт у будинку С. виявив скарб. Хто набуде право власності на скарб, якщо роботи виконували за завданням С.?
- А. С.
- В. обидва на праві спільної часткової власності
- С. Б.
- Д. обидва на праві спільної сумісної власності
19. Що із наведеного є об'єктом авторського права?
- А. проект офіційного герба м. Запоріжжя
- В. прес-інформація про новини дня
- С. дизайн банкноти номіналом 500 грн.
- Д. офіційний переклад Указу Президента англійською мовою
20. Що з наведеного може бути об'єктом промислового зразка?
- А. форма пляшки
- В. електронна книга
- С. гідротехнічна споруда
- Д. будівля храму

Теоретичний тестовий модуль №2

1. Який зміст юридичного критерію неосудності?
- А. нездатність розуміти значення своїх дій і нездатність керувати своїми діями.

- В. нездатність вірно оцінити свої дії або керувати ними.
 С. нездатність усвідомлювати свої діяння або керувати ними.
 D. нездатність вірно розуміти значення своїх дій або керувати ними.
2. В якій відповіді названа шкода, яка НЕ охоплюється поняттям тяжкі наслідки згвалтування?
 А. смерть.
 В. середньої тяжкості тілесне ушкодження.
 С. самогубство.
 D. каліцтво статевих органів.
3. Що є підставою виникнення судимості?
 А. вчинення кримінального праворушення.
 В. повідомлення особі про підозру.
 С. призначення засудженому покарання.
 D. обвинувальний висновок.
4. Визначте, яка мета характерна для бандитизму?
 А. незаконне збагачення.
 В. вчинення тяжкого чи особливо тяжкого кримінального правопорушення.
 С. залякування населення.
 D. напад на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб.
5. Під час досудового розслідування слідчий дійшов висновку, що у нього достатньо доказів для того, щоб повідомити особі про підозру. Коли саме слідчий повинен здійснити таке повідомлення?
 А. В будь-який момент, КПК. України не встановлює чіткого терміну.
 В. Не пізніше 24 годин з моменту винесення рішення про повідомлення особі про підозру.
 С. У межах строку, визначеного слідчим суддею.
 D. Не пізніше наступного дня з моменту винесення рішення про повідомлення особі про підозру.
6. Чи можливе проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, до постановлення судом рішення, яким дозволяється здійснити таку дію?
 А. Ні, в будь-якому випадку.
 В. Так, проте лише у невідкладних випадках з метою рятування життя людей чи майна.
 С. Так, проте лише з метою запобігання вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину.
 D. Так, проте лише з метою запобігання вчинення особливо тяжкого злочину.
7. Протягом якого строку затримана особа повинна бути доставлена до слідчого судді для обрання щодо неї запобіжного заходу?
 А. Не пізніше 60 годин з моменту затримання.
 В. Не пізніше 72 годин з моменту затримання.
 С. Не пізніше 24 годин з моменту затримання.
 D. Не пізніше доби з моменту затримання.
8. Який із допитів не належить до окремих видів допитів?

- A. Свідка.
  - B. Потерпілого.
  - C. Експерта.
  - D. Спеціаліста.
9. Який правовий режим прирівнює комплекс прав громадян іноземної держави до комплексу прав громадян іншої іноземної держави?
- A. Спеціальний режим.
  - B. Національний режим.
  - C. Режим найбільшого сприяння.
  - D. Справедливий і рівний режим.
10. До якого органу ООН може звернутися держава, якщо інша держава-сторона спору не виконує рішення Міжнародного Суду ООН?
- A. Ради Безпеки ООН.
  - B. Секретаріату ООН.
  - C. Генеральної Асамблеї ООН.
  - D. Ради з Опіки ООН.
11. З якого моменту починаються функції спеціальної місії?
- A. З моменту встановлення контакту з органом закордонних справ приймаючої держави.
  - B. З моменту вручення вірчих грамот голові приймаючої держави.
  - C. З моменту представлення главою дипломатичного представництва направляючої держави.
  - D. З моменту прибуття на територію приймаючої держави.
12. Який внесок Віденського конгресу 1815 р. у розвиток міжнародного права?
- A. Підтвердження колоніального розподілу.
  - B. Формування принципу рівноправності.
  - C. Закріплення основних прав людини.
  - D. Затвердження дипломатичних класів.
13. Що свідчить про різницю між несприятливим ставленням до індивіда, при якій буде дискримінація відповідно до Європейської конвенції з прав людини, від невід'ємної професійної вимоги, при якій такої дискримінації не буде?
- A. Об'єктивно обґрунтована мета.
  - B. Суб'єктивно обґрунтована мета.
  - C. Виключно законодавчо закріплена мета.
  - D. ЄСПЛ не визначає такої мети.
14. До якого рівня локалізації органів у галузі захисту прав людини належить Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ?
- A. Європейського.
  - B. Регіонального.
  - C. Світового.
  - D. Північно-американського.
15. Коли держава може денонсувати Європейської конвенції з прав людини після подання відповідною повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, який інформує про це інші Високі Договірні Сторони?

A. З дня подання повідомлення.

B. Через 6 місяців.

C. Через 12 місяців.

D. Через 18 місяців.

16. Хто з перерахованих осіб уповноважений збирати докази на стадії досудового розслідування?

A. слідчий, прокурор, слідчий суддя, керівник органу досудового розслідування

B. слідчий, прокурор

C. слідчий, потерпілий, прокурор

D. слідчий, прокурор, захисник

17. Чи допускається зустріч захисника з двома і більше підозрюваними одночасно?

A. так, допускається якщо вони є співучасниками

B. не допускається в жодному випадку

C. так, допускається за письмовою згодою підозрюваних

D. не допускається, якщо захисник заперечує

18. К. вчинив крадіжку. В процесі досудового розслідування було встановлено, що К. глухий і вчинив крадіжку, оскільки допомоги (900 грн.), яку він отримує як особа з інвалідністю не вистачає. Чи вправі К. скористатись правом на безоплатну вторинну правову допомогу?

A. так, оскільки має фізичну ваду, яка не дозволяє у повній мірі реалізувати право на захист

B. ні, оскільки крадіжка не є тяжким злочином

C. так, оскільки він особа з інвалідністю, що отримує допомогу у розмірі, що не перевищує 5000 грн.

D. ні, оскільки не відноситься до жодної з категорій громадян, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу

ANSWER: C.

19. К скористувавшись правом на безоплатну правову допомогу, звернувся до слідчого із заявою про залучення захисника для захисту його інтересів. Заява була задоволена, захисник був залучений для здійснення захисту за призначенням. Хто буде нести витрати, пов'язані із наданням К. правової допомоги?

A. близькі родичі підозрюваного

B. підозрюваний

C. держава

D. члени родини підозрюваного

20. Хто складає реєстр матеріалів досудового розслідування?

A. слідчий або прокурор

B. слідчий за погодженням з прокурором

C. керівник органу досудового розслідування

D. прокурор

2. Практичний блок атестаційного екзамену

Атестаційний екзаменаційний кейс №1

У підготовчій частині судового засідання по обвинуваченню Проніна, Маслова й Захарчука у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК України (згвалтування, вчинене групою осіб), обвинувачений Пронін заявив клопотання про проведення закритого судового засідання. Суд відмовив у задоволенні клопотання обвинуваченого, мотивуючи відмову тим, що ні потерпіла, ні інші обвинувачені не наполягають на розгляді кримінального провадження в закритому засіданні.

Чи правильно вчинив суд? Що означає гласність судового розгляду? У яких випадках допускається закритий судовий розгляд?

Атестаційний екзаменаційний кейс №2

Президент України, виступаючи на засіданні Верховної Ради України, заявив, що в сучасних умовах внутрішньої політичної кризи (зокрема, коли український парламент не може сформувати новий склад уряду, а нинішній уряд гальмує реформи та ін.) та військових дій він як повноправний представник народу, за якого на виборах проголосувало більше 50% виборців, бере на себе всю повноту відповідальності за долю країни. Таким чином, оскільки як заявив Президент України, у нього з'являється право тимчасово, протягом одного року, видавати укази з тих питань, які згідно з Конституцією України визначаються та встановлюються законами, а Кабінет Міністрів України, відповідно, зобов'язаний неухильно виконувати такі укази.

Дайте конституційно-правову оцінку заяв Президента України. Назвіть повноваження Верховної Ради України як парламенту. Чи можуть бути такі повноваження тимчасово або не тимчасово передані іншим органам?

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративне право України: підручник/ [П. Діхтієвський, Ю. Вашенко, Н. Задирака, В. Пашинський, В.Клинчук та інші]; за заг.ред. П. Діхтієвського. Київ: «Видавництво Людмила», 2023, С. 459-606.
2. Адміністративний процес : навч. посіб. / О.Ю. Салманова, А.Т. Комзюк, С.М. Гусаров та ін. ; за заг. ред. О.Ю. Салманової, А.Т. Комзюка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с.
3. Адміністративний процес України : підручник / за заг. ред. Д.І. Йосифовича. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с.
4. Адміністративно-судове процесуальне право: підручник. за заг.ред. Д.В. Лученка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.
5. Бабін І.І., Білоскурська О.В. Конституційне право : навч.-метод. Посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
6. Верлос Н. В. Конституційне право : навчальний посібник у схемах і таблицях для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2 ч. Ч.1 Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 180 с.
7. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, А. Берлач та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Вид. 5-те. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 700 с.
8. Загальне адміністративне право: підручник/ за заг.ред. Р.С. Мельника. Видання друге. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023, 688 с.
9. Коломоєць Т.О., Кременова Д.С. Адміністративне право України: практикум для здобувачів з ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 189 с.
10. Конституційне право : навч. посібник / Д. Терлецький, М. Афанасьєва, Ю. Батан [та ін.] ; за заг. ред. Д. Терлецького ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 584 с.
11. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.
12. Кримінальний процес : підручник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, І. В. Гловюк та ін. ; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. Ч. 1. 492 с.
13. Кримінальний процес: підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. В. М. Федченко. 3-є вид., доп. і перероб. У 2-х ч. Ч. 1 “Досудове провадження”. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 544 с.
14. Кримінальний процес: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. В. М. Федченко. 3-є вид., доп. і перероб. У 2-х ч. Ч. 2 “Судове провадження”. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 276 с.

15. Луць В. В., Великанова М. М. Договори в цивільному праві України. Вид. друге : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 308 с.
16. Міжнародне право (у схемах і таблицях): навч. посібник / Бевза Ю. П., Демчик Н.П., Мота А. Ф. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2023. 138 с.
17. Міжнародне публічне право: компл. навч.-метод. забезп. дисц. для здобувачів ступеня бакалавра за освіт. програмою «Право» спец. 081 Право / КПП ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М. М. Тараненко. Київ: КПП ім. Сікорського, 2023. 215 с.
18. Міжнародне публічне право: основи теорії: навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
19. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів; за ред. О. Б. Онишко. Львів. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
20. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
21. Перова Л. В. Міжнародне право. Опорний конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня спец. 081 Право. Одеса: ОІ МАУП, 2022. 289 с.
22. Плутицька К. М., Панкратова К. Кримінальне право (Особлива частина) : курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2 ч. Частина 2. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 234 с.
23. Плутицька К. М., Панкратова К.О. Кримінальне право (Особлива частина): курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2-ох частинах. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. Ч. 1. 208 с.
24. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародне право прав людини : підручник. Харків: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.
25. Спасибо-Фатеева І. В. Цивільне право (особлива частина). Курс лекцій : навч. посіб. Харків : Видавництво «ЕКУС», 2022. 640 с.
26. Спасибо-Фатеева І. В. Цивільне право України. Частина особлива : підручник. Харків : Видавництво «ЕКУС». 2025. 592 с.
27. Тертишник В. М. Конституція України: науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2022. 430 с.
28. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 412 с.
29. Цивільне процесуальне право України : навч. посіб. / О. В. Кохановська, С. В. Васильєв. Київ : КНУ, 2023. 312 с.

30. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В.О. Кучера, А.О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023 . 728 с.
31. Цивільний процес : навч. посіб. / за заг. ред. К. В. Гусарова. Харків : Право, 2022. 472 с.
32. Цивільний процес : навч. посіб. / кол. авт. : К. Р. Резворович, О. С. Юнін, М. П. Юніна та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 224 с.
33. Цивільний процес : навч. посіб. для підгот. до іспитів / [М. В. Жушман, Т. А. Цувіна, О. І. Попов та ін.] ; за заг. ред. К. В. Гусарова. – Харків : Право, 2024. – 288 с.
34. Шишка Р. Б. Цивільне право України. У 2 частинах. Частина 2. Вид. 4-те : підручник. Видавництво «Ліра-К», 2025. 1016 с.
35. Якимович Я. В. Конституційне право України. Курс лекцій. Ужгород, 2022. 129 с.